

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра Теоретичної та прикладної механіки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Перший проректор

“ _____ ” _____ 2012_р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія механіки

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напряму підготовки 6.040202 механіка

(шифр і назва напряму підготовки)

для спеціальності _____

(шифр і назва спеціальності (тей))

спеціалізації _____

(назва спеціалізації)

факультету Механіко-математичного

(назва факультету)

Кредитно-модульна система
організації навчального процесу

Харків – 2012

Історія механіки. Робоча програма дисципліни
(назва навчальної дисципліни)
для студентів за напрямом підготовки 6.040202 механіка.
„__” _____, 2012. - 8 с.

Розробники: **Кізілова Наталія Миколаївна, к.ф.-м.н., доцент, завідувач кафедри теоретичної та прикладної механіки.**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теоретичної та прикладної механіки.

Протокол № 6 від. “15” березня 2012 р.

Завідувач кафедри _____

_____ (Кізілова Н.М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“ 15 ” 03 2012 р.

Схвалено методичною комісією механіко-математичного факультету

Протокол № 6 від. “10” квітня 2012 р.

“ 10 ” 04 2012 р. Голова _____ (Тарапова О.І.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 0402–"математичні науки"	вибіркова	
	Напрямок підготовки 6.040202"механіка"		
Модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування):	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		4-й	-й
Загальна кількість Годин - 72		Семестр	
		7-й	-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 36 самостійної роботи студента - 36	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	36 год.	год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		год.	год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		36 год.	год.
		ІНДЗ: год.	
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: 1

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу полягає у наданні майбутнім спеціалістам знань в галузі історії механіки, персоналій видатних механіків, теорії, концепцій, задач та методів розв'язків які вони розробили, історії механіки в Україні та зокрема в Харківському національному університеті.

Завдання дисципліни:

За результатом вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- основні закони механіки, історію їх відкриття, експериментальних досліджень та математичних формулювань;
- видатних вчених-механіків та їх вклад до сучасної теоретичної механіки, термодинаміки, механіки твердого тіла, механіки рідини та інших розділів сучасної механіки систем та суцільних середовищ;
- історію механіки в Україні;
- історію механіки і кафедри теоретичної та прикладної механіки Харківського університету.

вміти:

- прослідити історію формулювання основних законів динаміки;
- показати взаємозалежності в розвиненні аналітичної механіки;
- прослідити історію закладення та розвинення гідростатики;
- прослідити історію розвинення гідромеханіки нев'язкої та в'язкої рідини;
- прослідити історію викладання механіки та наукових досліджень з механіки на кафедрі теоретичної та прикладної механіки Харківського університету.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальна історія механіки.

Тема 1. Предмет історії механіки, методи дослідження, основні джерела інформації. Механіка в доісторичні часи, примітивні інструменти, бойова зброя, переміщення вантажів по воді, землі та сипучих середовищах і закладені в них механічні принципи.

Тема 2. Історія механіки в античні часи від Фалеса до Гіпарха. Погляд на механіку Аристотеля; теорії Піфагора і Євкліда; механічні машини та закон Архімеда.

Тема 3. Історія механіки в середні віки. Альтернативні закони динаміки. Теорія падіння тіл. Признання Аристотелевої механіки.

Тема 4. Формування і становлення сучасної механіки. Леонардо да Вінчі. Ятромеханіка.

Тема 5. Історія формування небесної механіки. Від Коперніка до Ньютона.

Тема 6. Принципи Ньютонівської механіки. Основні поняття ньютонівської механіки і закони динаміки.

Тема 7. Розвинення механіки від Ньютона до Лапласа.

Тема 8. Розвинення термодинаміки. Поняття теплоти, енергії, роботи. Закон збереження енергії в механіці.

Тема 9. Становлення аналітичної механіки. Ейлер, Лагранж, Даламбер, Мопертюї.

Тема 10. Становлення гідродинаміки. Д.Бернуллі, Ейлер, Пуазейль, Стокс. Навьє, Рейнольдс. Експериментальні дослідження, теорія та формування сучасної механіки рідини.

Тема 11. Розвинення газової динаміки, теорії крила, теорії польоту. Механіка руху тіл зі змінною масою.

Тема 12. Механіка ХІХ-ХХ ст. Розвинення нових напрямків механіки.

Тема 13. Механіка ХХ-ХХІ ст.: досягнення, тенденції, перспективи.

Модуль 2. Історія механіки в Харківському університеті.

Тема 14. Заснування Харківського університету. Перші викладачі механіки та підручники. Утворення кафедри механіки теоретичної та практичної і кабінета механіки.

Тема 15. А.М.Ляпунов в Харківському університеті та його внесок в механіку і викладання курсів з механіки.

Тема 16. Викладання механіки і наукові дослідження з механіки в Харківському університеті в ХІХ-ХХ ст..

4. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Тема 1.	4	2				2						
Тема 2.	4	2				2						
Тема 3.	4	2				2						
Тема 4.	4	2				2						
Тема 5.	4	2				2						
Тема 6.	4	2				2						
Тема 7.	4	2				2						
Тема 8.	4	2				2						
Тема 9.	4	2				2						
Тема 10.	4	2				2						
Тема 11.	4	2				2						
Тема 12.	4	2				2						
Тема 13.	8	4				4						
Разом за <i>модулем 1</i>	56	28				28						
Модуль 2												
Тема 14.	4	2				2						
Тема 15.	4	2				2						
Тема 16.	8	4				4						

Разом за <i>модулем 2</i>	16	8			8											
Усього годин	72	36			36											

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>Історія формування раціональної механіки від доісторичних часів до Ньютона</i>	12
2	<i>Історія становлення механіки суцільних середовищ</i>	12
3	<i>Порівняльний аналіз складових викладання механіки в Харківському університеті протягом 200 років</i>	12
	Разом	36

10. Методи навчання

- Лекції
- Відео демонстрації
- Використання навчально-методичних матеріалів

11. Методи контролю

- Поточні опитування
- Тестові завдання

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота																Сума
Модуль 1													Модуль 2			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	8	6	6	8	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
60-69	D	задовільно	

50-59	Е		
1-49	FX	незадовільно	не зараховано

13. Методичне забезпечення

1. Кизилова Н.Н., Попова Л.Н. История кафедры теоретической механики // Ученый, Учитель, Человек. К 85-летию со дня рождения И.Е.Тарапова. – Харьков: Новое слово, 2011. – С.15-52.
2. Кизилова Н.Н., Попова Л.Н. Кафедра теоретической механики Харьковского университета: страницы истории // Universitates. – 2011. – N1. – С.67-75.
3. Попова Л.Н. Материалы к спецкурсу «История механики». Методическое пособие. Харьков. – 2012. – 85с.

14. Рекомендована література

Базова

1. Багале́й Д.И. и др. Краткий очерк истории Харьковского университета за первые 100 лет его существования (1805-1905). - Харьков, изд-во Харьковского университета, 1906.
2. Багали́й Д.І. Вибрані праці. Т.3-4. Харків, 2004.
3. Боголюбов А.Н. Математики. Механики. Биографический справочник. Киев: Наукова думка, 1983.
4. Вавилов С.И. Исаак Ньютон. М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1943.
5. Веселовский И.Н. Очерки по истории теоретической механики. М., «Высшая школа», 1974.
6. Ворович И.И. Лекции по динамике Ньютона. Современный взгляд на механику Ньютона и ее развитие. ИКИ, 2004.
7. Геронимус Я.Л. Очерки о работах корифеев русской механики. М., 1952
8. Журавский Ю.И., Зайцев Б.П., Мигаль Б.К. Харьковский университет в годы Великой Отечественной войны. – Х.: Вища школа. Изд-во при ХГУ, 1989.
9. История механики. С древнейших времен до конца XVIII века. М.: Наука, 1971.
10. История механики. С конца XVIII века до середины XX века. М.: Наука, 1972.
11. Марчевский М.Н. История математических кафедр в Харьковском университете за 150 лет его существования // Записки мат. Отделения физ.-мат.факультета..., 1956, т.ХХІV
12. Михайлов Г.К. Леонард Эйлер и становление рациональной механики // В кн.: Леонард Эйлер: К 300-летию со дня рождения. Изд-во «Нестор-История», 2008.
13. Синцов Д.М. Кафедры математики чистой и прикладной в Харьковском университете за 100 лет его существования (1805-1905). Харьков. 1908.

14. Физико-математический факультет Харьковского университета за первые сто лет его существования. Под ред. проф. И.П.Осипова и проф. Д.И. Багалея. Харьков. 1908.
15. Харьковский государственный университет 1805-1980. Исторический очерк. – Харьков: Вища школа, 1980

Допоміжна

1. Герц Г. Принципы механики, изложенные в новой связи. – М. 1959
2. Еремеева А.И. Жизнь и творчество Бориса Петровича Герасимовича // Историко-астрономические исследования. Т.ХХІ. 1989.
3. Жозеф Луи Лагранж. 1736-1936. Сборник статей к 200 - летию со дня рождения. М.-Л.,1937.
4. Ж. Л. Лагранж. Аналитическая механика. Т.1, 2. М.-Л., 1950
5. Ляпунов Б.М. Краткий очерк жизни и деятельности А.М.Ляпунова. (Доложено академиком А.Н.Крыловым на заседании физико-математического отделения 29 октября 1929 г.) // «Известия Академии наук СССР», отд. физ.-мат.наук, серия VII. Л., 1930, №1
6. Тюлина И.А. История и методология механики. Изд-во МГУ, 1979.
7. Шибанов А.С. Александр Михайлович Ляпунов. – М.: Молодая гвардия, 1985.

15. Інформаційні ресурси

1. Електронні підручники з біомеханіки на CD в бібліотеці кафедри теоретичної та прикладної механіки.
2. Роздруковані методичні вказівки та конспект лекцій.
3. Михайлов Г. Исаак Ньютон // Википедия